

Sveriges officielle Arbejdsstatistik. *)

Nogle Meddelelser af

Dr. Henning Elmquist.

Som bekendt har Sverige fra gammel Tid nydt velfortjent Ry for den Maade, paa hvilken flere Grene af dets officielle Statistik er bleven behandlet. I visse Dele af denne officielle Statistik — saaledes i Beretningerne om Bjærgværksdrift, Fabriker og Haandværk, Kommunernes Fattig- og Finansvæsen, Befolkningsstatistiken o. s. v. — forekommer der ogsaa en Del arbejdsstatistiske Data, som dog have vist sig at være ganske utilstrækkelige til Bedømmelsen af de vigtige Samfundsspørgsmaal, som i Sverige, ligesom i alle andre Kulturlande, i stedse stærkere Grad have krævet eller endnu kræve deres Løsning. De Kommissioner, som fra Tid til anden have været nedsatte for at afgive Forslag til Love, f. Eks. om Børn og unge Menneskers Arbejde i Fabriker og andre industrielle Virksomheder, om

*) I nedenstaaende Artikel gives et Referat af Indholdet af de officielle Forslag til en Arbejdsstatistik, der have været forelagte den svenske Rigsdag i Aarene 1896 og 1902. En forkortet Gengivelse af Artiklen har været trykt i det officielle østerrigske Tidsskrift »Soziale Rundschau« (August-Heftet 1902).

Sveriges officielle Arbejdsstatistik. *)

Nogle Meddelelser af

Dr. Henning Elmquist.

Som bekendt har Sverige fra gammel Tid nydt velfortjent Ry for den Maade, paa hvilken flere Grene af dets officielle Statistik er bleven behandlet. I visse Dele af denne officielle Statistik — saaledes i Beretningerne om Bjærgværksdrift, Fabriker og Haandværk, Kommunernes Fattig- og Finansvæsen, Befolkningsstatistiken o. s. v. — forekommer der ogsaa en Del arbejdsstatistiske Data, som dog have vist sig at være ganske utilstrækkelige til Bedømmelsen af de vigtige Samfundsspørgsmaal, som i Sverige, ligesom i alle andre Kulturlande, i stedse stærkere Grad have krævet eller endnu kræve deres Løsning. De Kommissioner, som fra Tid til anden have været nedsatte for at afgive Forslag til Love, f. Eks. om Børn og unge Menneskers Arbejde i Fabriker og andre industrielle Virksomheder, om

*) I nedenstaaende Artikel gives et Referat af Indholdet af de officielle Forslag til en Arbejdsstatistik, der have været forelagte den svenske Rigsdag i Aarene 1896 og 1902. En forkortet Gengivelse af Artiklen har været trykt i det officielle østerrigske Tidsskrift »Soziale Rundschau« (August-Heftet 1902).

Arbejderes Forsikring, om en effektiv Arbejderbeskyttelse m. m., have derfor ved Udsendelse af særlige Spørgeskemaer tilvejebragt og fremlagt et socialstatistisk Materiale, som er af meget stor Interesse. Endvidere fortjener at nævnes den paa Regeringens Initiativ i Sommeren 1898 foretagne fortjenstfulde Undersøgelse af »Olycksfall i arbetet år 1897«, foranlediget af det da paa Dagsordenen staaende, i 1901 af Rigsdagen løste, Spørgsmaal om Forsikring imod Ulykkestilfælde ved industrielt Arbejde. Af ikke ringe socialstatistisk Værdi er ogsaa de aarlig udkommende officielle Beretninger om Arbejdsinspektionens og de registrerede Sygekassers Virksomhed. Endvidere maa nævnes de Skrifter af socialstatistisk Indhold, som ere blævne udgivne af det private Selskab »Lorénska stiftelsen« i Aarene 1890—1900. Endelig foreligger der nogle kommunalstatistiske Arbejder, vedrørende sociale Forhold, f. Eks. den af Stockholms Kommune foranstaltede omfattende Undersøgelse af Arbejdernes Boligforhold i denne By (1897).

Spørgsmaalet om Indførelsen af en mere vedvarende officiel Arbejdsstatistik opstod først i Aaret 1893, da Rigsdagen anmodede Regeringen om at tilvejebringe en Undersøgelse om, hvorledes en svensk Arbejdsstatistik bedst kunde ordnes. Regeringen overdrog det til det statistiske Centralbureau og Kommerskollegiet at fremkomme med den af Rigsdagen begærede Betænkning. En saadan forelaa allerede i 1894 og gik ud paa, at der straks fra Begyndelsen burde oprettes et selvstændigt arbejdsstatistisk Bureau med et aarligt Budget paa ca. 41,000 Kr. Regeringen ansaa det imidlertid for rigtigst, at Arbejdsstatistiken foreløbig henlagdes under en alle-

rede eksisterende Statsinstitution, hvortil Kommerskollegiet mentes at egne sig bedst.

Rigsdagen fandt dog den foreslaaede Plan altfor vidtløftig og indskrænkede sig derfor til, for at vinde Klarhed over, hvad der i dette Spørgsmaal burde gøres, og hvorledes det burde gøres, at bevilge Midler til Tilvejebringelsen af enkelte specielle arbejdsstatistiske Undersøgelser. Til disse Forsøgsundersøgelser er der givet en Række aarlige Bevillinger, som tilsammen for Aarene 1897 til 1902 udgør 60,000 Kr.

Disse arbejdsstatistiske Undersøgelser have altsaa ved Udgangen af 1902 strakt sig over 6 Aar, og i den Tid er der foretaget fire omfattende Enquêtes, nemlig en Undersøgelse om Bagerierne (1899), om Tobaksindustrien (1899), om den større Maskinindustri (1901) samt om den mindre og specielle Maskinindustri (under Udgivelse). Ved Udførelsen af disse Arbejder har man, saavidt det overhovedet er muligt gennem saadanne Specialundersøgelser, opnaaet en ikke ringe Erfaring angaaende den bedste Maade, hvorpaa en officiel Arbejdsstatistik kan tilvejebringes. Det er jo nemlig klart, at det ikke lader sig gøre paa den Maade, hvorpaa disse Forsøgsundersøgelser ere tilvejebragte, at opnaa al den Erfaring, som det kunde være ønskeligt at være i Besiddelse af, inden den arbejdsstatistiske Anstalt fik en mere fast Organisation. Man har derfor ment, at det Tidspunkt nu var kommet, da det burde tages under nærmere Overvejelse, hvilke Forholdsregler der burde tages, for at berede denne nye Gren af den svenske Statistik en fastere Organisation, saa at den arbejdsstatistiske Anstalt, umiddelbart efter at de nu senest iværksatte Undersøgelser ere afsluttede, ved Be-

gyndelsen af Aaret 1903 kunde træde i Virksomhed under mere ordnede og betryggende Forhold.

Ved Fremlæggelsen af det Forslag til den svenske Arbejdsstatistik Organisation, som i 1902 er bleven forelagt Rigsdagen af Regeringen — hvilket Forslag, selv om det ikke i alle Detaljer straks kan realiseres paa Grund af manglende Midler, dog kan siges at angive den Retning, i hvilken den svenske Arbejdsstatistik kommer til at udvikles — har man ligesom i det første Forslag af Aar 1894, ment at burde gaa ud fra den Forudsætning, at en mere detaljeret og fuldstændig Udredning af Spørgsmaalet, paa Grund af Emnets omfattende og forskelligartede Beskaffenhed, umulig lod sig gøre paa Forhaand. Hvis man ved en Arbejdsstatistik vil opnaa en alsidig og korrekt Belysning af de sociale Tilstande, har man ment, at Arbejdsstatistiken maa ordnes paa en saadan Maade, at den kommer til at bestaa dels af en vedvarende, mere almindelig Statistik, dels af forskelligartede, med visse Mellemlum gentagne Detailundersøgelser, eller med andre Ord, at de sociale Publikationer i Sverige, ligesom i Regelen ogsaa i Udlandet, kommer til at bestaa dels af et periodisk udkommende Tidsskrift, dels af Specialundersøgelser; disse sidste skulle deles i to Grupper, den ene omfattende de med regelmæssige Mellemlum gentagne Publikationer, den anden mere tilfældige Undersøgelser.

Hvad angaar det sociale Tidsskrift, blev der allerede i Betænkningen af 1894 peget paa de Emner, som fortrinsvis burde behandles i dette, i Almindelighed de samme som i de udenlandske officielle Tidsskrifter af samme Art. Det er jo klart, at Organisationen af

hele det vidtløftige Apparat, som er nødvendigt for Tidsskriftets Forsyning med et alsidigt og udtømmende Stof, kun lidt efter lidt kan tilvejebringes, og at man først efter en vis Tids Forløb kan faa tilstrækkelig Erfaring om alt det, som kan og bør gøres, og hvorledes det bør gøres. Først og fremmest vil man i Tidsskriftet give Beretninger om Arbejderlovgivningen i og udenfor Sverige, Referater af inden- og udenlandske Publikationer af socialstatistisk Interesse, Beretninger om vigtigere Begivenheder og Forhold paa det sociale Omraade og fremfor alt inden for Arbejderklassen, om Tilstanden paa Arbejdsmarkedet i Landets forskellige Egne, som f. Eks. Tilgang af Arbejde, Lønforhøjelser og Lønnedsættelser i Industrien og andre Erhverv osv. Endvidere synes det af særlig Vigtighed at faa tilvejebragt en regelmæssig Statistik over Priserne paa Livsfor nødenheder i de forskellige Dele af Landet, da det først, naar en saadan Statistik er bleven tilvejebragt, kan blive muligt at drage den fulde Nytte af de Specialundersøgelser, som gøres om Arbejdsloønnen Højde paa de forskellige Steder. Meddelelsen af en saadan vedvarende Statistik turde blive en af Tidsskriftets aller vigtigste Opgaver. Tillige bør tilvejebringes og offentliggøres i Tidsskriftet statistiske Oplysninger om Strejker og Lockouts og om Foreningsbevægelsen. Det kunde maaske ogsaa lade sig gøre til Tidsskriftet at skaffe til Veje en Statistik over Sygdoms- og Dødsårsager for Arbejdere i de forskellige Fag.

Med Hensyn til de mere indgaaende Specialundersøgelser paa forskellige sociale Omraader, som bør foranstalles af den arbejdsstatistiske Anstalt, har man

tænkt sig, at disse burde bestaa dels af periodiske Undersøgelser af de samme Emner, som i Tidsskriftet behandles mere summarisk (f. Eks. Strejker og Lock-outs, Foreningsvæsen, Sygdoms- og Dødsaarsager inden for de industrielle Erhverv, Priser paa Levnedsmidler og Huslejens Størrelse de forskellige Steder, Alders-, Køns- og Civilstandsfordelingen i de forskellige Erhverv), dels ogsaa af saa vidt muligt udtømmende Afhandlinger i Lighed med de i de seneste Aar iværksatte Forsøgsundersøgelser til Oplysning om Arbejds- og Lønforholdene m. m. i forskellige Erhverv, hvilke Undersøgelser kun bør foretages for ét Erhverv ad Gangen, idet de dog gentages for det samme Erhverv efter Forløbet af et længere Tidsrum. Hvis Omstændighederne kræver det, vil man tillige foretage saadanne Undersøgelser, som belyser et eller andet socialt Spørgsmaal af større Omfang, udenfor Rammen af Tidsskriftets Omraade, saasom Arbejdsforholdene i sundhedsfarlige Erhverv, Værkstedslokalernes Beskaffenhed i sanitær Henseende osv.

Hvad endvidere angaar Indsamlingen af de for Socialstatistiken nødvendige Primæropgivelser, er det selvfølgelig nødvendigt at benytte forskellige Veje, alt efter de nærmere Omstændigheder. I Maaden at tilvejebringe Opgivelserne paa adskiller den moderne Arbejdsstatistik sig jo bestemt fra den ældre officielle Statistik. Ved denne sidste sker dette jo som Regel igennem de officielle Myndigheder, direkte eller indirekte, medens derimod Socialstatistiken i Almindelighed og saa vidt muligt indsamler sit Materiale gennem særlige Agenter, som har at sætte sig i personlig Forbindelse baade med Arbejdere og Arbejdsgivere for at indhente

de ønskede Data, og tillige. saa vidt det lader sig gøre, gennem Selvsyn skaffe sig Kendskab til Spørgsmaalets væsentligste Detaljer. For at imidlertid de Oplysninger, som paa denne Maade indsamles, kunne blive korrekte og nøjagtige, er det af Vigtighed, at de Personer, hvem Indsamlingen af saadanne Oplysninger betros, ere deres Opgave fuldt ud voksne, og det er dermed givet, at det ikke er muligt at sikre Arbejdsstatistiken kompetente Organer til Indsamling af de statistiske Data uden ret betydelige Omkostninger.

Selv om det altsaa maatte blive nødvendigt at engagere særlige Agenter eller Korrespondenter til Indsamlingen af den væsentligste Del af de for Arbejdsstatistiken nødvendige Opgivelser, mener man, at mange af de i socialstatistisk Henseende vigtige Spørgsmaal kunne udredes dels paa Grundlag af allerede stedfindende officielle Indberetninger, dels gennem nye Indberetninger fra offentlige Myndigheder, dels endelig ved direkte Udsendelse af Spørgeskemaer til private eller Korporationer blandt Arbejdere og Arbejdsgivere.

Da det maaske for danske Læsere kunde have nogen Interesse at erfare, hvorledes man i Sverige har tænkt sig at indsamle Oplysningerne, skulle vi, idet der iøvrigt henvises til, hvad der allerede i det foregaaende er anført, hidsætte en noget udførligere Redegørelse herom, efter de den svenske Rigsdag først Aar 1896 og nu senest Aar 1902 forelagte officielle Forslag.

a. Antallet af de i de forskellige Erhverv beskæftigede Arbejdere, fordelt efter Køn, Alder og Civilstand. Fuldstændig Klarhed over dette Spørgsmaal er allerede opnaaet for de Erhverv, som de foretagne Forsøgsundersøgelser beskæftigede sig med, og turde,

eftersom saadanne Specialundersøgelser fremdeles ville blive foretagne for de øvrige Erhverv, komme til at høre til de Spørgsmaal, som altid ville blive staaende. Skulde det imidlertid findes ønskeligt, udover de Oplysninger om Arbejdernes Fordeling efter Køn og Alder (over og under 18 Aar), som aarlig meddeles i den officielle Statistik over Bjærgværksdrift samt Fabriker og Haandværk, at faa en fuldstændigere Statistik i denne Henseende for samtlige industrielle Erhverv paa én Gang, kunde maaske de nødvendige Oplysninger til en saadan Statistik, f. Eks. hvert tiende Aar, skaffes tilveje paa den Maade, at Indehaverne af de industrielle Bedrifter, ved Siden af de aarlig tilbagevendende Opgivelser vedrørende deres Bedrift, udfyldte et Skema med Fortegnelse over deres Personale og med Opgivelse af dets Køn, Alder og Civilstand.

b. Arbejdsløn og Lønningsmaade. En udtømmende og paalidelig Statistik herom synes ikke uden med altfor stor Bekostning at kunne foretages uden i Forbindelse med de Aar for Aar fortsatte Specialundersøgelser for enkelte Erhverv, ved hvilke Undersøgelser Spørgsmaalene om Lønforholdene i Regelen maa blive Hovedsagen. Erfaringen har nemlig vist, at paalidelige Oplysninger om Lønforhold og hvad dertil hører kun kan faas gennem direkte Uddrag af Arbejdsgivernes Regnskabsbøger, samt at saadanne Undersøgelser, saa vidt muligt, bør have for Øje den faktiske Aarsindtægt, som hver enkelt Arbejder opnaar ved sit Arbejde, men som Arbejderne i Almindelighed ikke selv kunne give nøjagtig Besked om. Paa Grund af de Vanskeligheder, som i Regelen vil være forbundne med et saadant Uddrag af Regnskabsbøgerne, kunne næppe andre

end Fabrikernes eget Kontorpersonale gøre det ønskede Uddrag, hvilket Arbejde største Delen af Arbejdsgiverne ved de tre sidste Forsøgsundersøgelser efter Anmodning gratis har ladet foretage. I Betragtning af de store Krav, som stilledes til Arbejdsgiverne ved disse Forsøgsundersøgelser, kunde det ikke forundre, at nogle Arbejdsgivere vægrede sig ved at udlevere de ønskede Oplysninger. I Længden vil det derfor, da det jo næppe lader sig gøre ved Lov at paalægge Arbejdsgiverne at give saadanne Oplysninger, blive umuligt paa samme Maade som tidligere at faa Oplysningerne uden Omkostninger.

Ved Siden af disse udtømmende Undersøgelser af Lønningsforholdene i visse Erhverv, har man imidlertid tænkt sig, at der af de paa de forskellige Steder ansatte Korrespondenter skulde tilvejebringes, saavel fra Arbejdsgivere som fra Arbejdere, og efter tilbørlig Kontrol offentliggøres i det arbejdsstatistiske Tidsskrift detaljerede Oplysninger om Lønforhøjelser og Lønned sættelser, delt efter Erhverv og Sted, saavel som om det Antal af Arbejdere, som berøres af Forandringen.

Efterhaanden som der bliver oprettet offentlige Arbejdsanvisningskontorer, vil der ogsaa herigennem kunne faas en Del i lønstatistisk Henseende værdifuldt Materiale, som kan bearbejdes og offentliggøres af den socialstatistiske Anstalt.

c. Arbejdstiden. Oplysninger om Arbejdstiden i de forskellige Erhverv bør ligeledes i Regelen tilvejebringes ved de flere Gange omtalte Specialundersøgelser og bør indhentes baade gennem Arbejdsgivere og Arbejdere. Af de lokale Korrespondenter kan der tillige

hver Maaned gives Meddelelse om stedfundne Forandringer i Arbejdstiden.

Skulde det vise sig ønskeligt, at en saadan Undersøgelse foretages for samtlige eller en bestemt Gruppe (f. Eks. mere sundhedsfarlige) Erhverv samtidigt, har man ment, at de nødvendige Primæropgivelser kunne indsamles (saaledes som det fandt Sted ved Arbejderforsikringskommissionens Arbejde i 1884 og Arbejderbeskyttelseskommisionens i 1891) ved Udsendelse af Spørgeskemaer, som udfyldes af Arbejdsgiverne, hvorefter en Kontrol inden for visse Grænser ligesom mere detaljerede Undersøgelser ved Agenterne kunne bidrage til at forøge Enderesultatets Værdi.

d. Arbejdslokalernes Tilstand, sundhedsfarlige Forhold m. m. Paa Grund af den Sagkundskab, som er nødvendig for at kunne foretage mere indgaaende Undersøgelser i denne Henseende, anses det for fornødent at søge Bistand hos Sanitets- og Kommunalmyndighederne, hvem det efter den i Sverige gældende Sundhedslovgivning paahviler at paase, at Fabriker o. l. ikke indrettes eller drives saaledes, at der opstaar Fare for Arbejdernes Sundhed. Ved to af de hidtil foretagne Forsøgsundersøgelser (af Bagerier og Tobaksfabriker) ere ogsaa mere indgaaende Undersøgelser af Arbejdslokalernes Beskaffenhed i sanitær Henseende blevne foretagne ved Bistand af de ovennævnte Myndigheder, og denne Del af Undersøgelserne synes at være lykkedes forholdsvis godt. Saaledes har man ved Undersøgelsen af Tobaksfabrikerne ved Sundhedsautoriteternes Hjælp og paa deres Bekostning foretaget Luftprøver til Oplysning om Luftens Beskaffenhed i Arbejdslokalerne, hvilke Forsøg har

vist sig at give et udmærket Materiale til en objektiv Bedømmelse af disse Lokalers Beskaffenhed i sanitær Henseende.

Man har indset, at en Undersøgelse af de sanitære Forhold først kan naa et tilfredsstillende Resultat, naar Arbejdsstatistiken er bleven fastere organiseret, idet det nemlig først da kan blive muligt at faa et nærmere Samarbejde i Gang mellem Arbejdsstatistikens korresponderende Agenter paa de forskellige Steder og de Personer, som paa Sundheds- og Kommunalmyndighedernes Vegne skulle iværksætte denne Del af Undersøgelsen, uden hvilket Samarbejde det næppe lader sig gøre at tilvejebringe et ensartet og i alle Henseender fuldt anvendeligt Primærmateriale.

e. Fødens Beskaffenhed. Da Tilvejebringelsen af Undersøgelser om dette Emne, i Betragtning af den Mængde vigtige Spørgsmaal, en arbejdsstatistisk Anstalt allerede fra Begyndelsen af maa optage til Behandling, først synes at burde foretages paa et senere Stadium, bør en særlig Plan hertil udarbejdes efter Samraad med vedkommende Sundhedsautoriteter, under hvis Virksomhedsomraade nærværende Spørgsmaal henhører.

f. Prisen paa Levnedsmidler. Oplysninger om Prisen paa vigtigere Livsfornødenheder synes, som ovenfor antydet, at være en af de vigtigste Opgaver, der kan blive Arbejdsstatistiken forelagt. *) Den

*) Det er Detailpriserne, som fortrinsvis maa komme i Betragtning. Vedrørende disse findes der vistnok ikke andre Oplysninger end de Data, som i Dagspressen meddeles om Torvepriserne de forskellige Steder, hvilke Oplysninger dog ikke ere saa nøjagtige, at de kunne lægges til Grund for en paalidelig Statistik over dette vigtige Emne.

eneste Udvej til at tilvejebringe en saadan Statistik synes at være den, at det overdrages Korrespondenterne hver Uge at indsamle og maanedlig at indsende Opgivelser over Detailpriserne paa et vist Antal Varer, hvilke Opgivelser derefter kunde offentliggøres i Tidsskriftet i bearbejdet Form.

g. Arbejdernes Udgifter til deres Livsunderhold. Undersøgelser herom kunne vistnok ikke foretages paa anden Maade end ved direkte Uddrag af Arbejdernes egne Regnskaber over deres Udgifter. Tilvejebringelsen af et saadant Materiale i større Omfang vil imidlertid være forbundet med betydelige Vanskeligheder. I Danmark, hvor en saadan Undersøgelse foretoges i 1897, har man som bekendt til Uddeling og Instruktion faaet frivillig Bistand af Skolelærere rundt om i Landet. Rimeligvis kunde man ogsaa i Sverige, foruden de ordinære Korrespondenter, faa et tilstrækkelig stort Antal Skolelærere og andre dertil egnede Personer til Medhjælp ved Indsamlingen af en saadan Statistik.

h. Boligspørgsmaalet. Mere omfattende Undersøgelser angaaende Boligforholdene mener man at være noget, som det i særlig Grad bør ligge i de kommunale Myndigheders Interesse at foretage, og det falder derfor uden for den officielle Arbejdsstatistikens Virksomhedsomraade. Alene paa Grund af de med saadanne Undersøgelser forbundne Omkostninger, hvis de skal udstrækkes over et større Antal Pladser, vil det derfor, i hvert Fald for Øjeblikket, være umuligt at optage dette Spørgsmaal paa Arbejdsstatistikens Program. Ved de Tid til anden foretagne Specialundersøgelser inden for et enkelt eller et mindre Antal Erhverv, saaledes som det er sket ved de svenske

Undersøgelser om Arbejderne i Bagerier og Maskinfabriker, vilde det derimod være baade muligt og rigtigt dels hos Arbejderne at søge Oplysning om deres Boligforhold, f. Eks. Huslejens Størrelse, Friboliger, Huslejhjælp af Arbejdsgiverne, Lejlighedens Størrelse og Antallet af de deri boende Personer, dels ogsaa, hvor Arbejdsgiverne opretter Arbejderboliger, foranstalte en nærmere Undersøgelse af disse Boligers Beskaffenhed. — Derhos bør det blive en vigtig Opgave for det arbejdsstatistiske Tidsskrift hvert Halvaar at give Oplysninger om Huslejens Størrelse for de forskellige Boligarter i de forskellige Dele af Landet. Indsamlingen af det nødvendige Materiale til denne Statistik kunde med Fordel overdrages til de faste Korrespondenter.

i. Hustruens Beskæftigelse uden for Hjemmet vil, som ogsaa Erfaringen fra de foretagne Forsøgsundersøgelser har godtgjort, høre til de Spørgsmaal, som det er forbundet med omtrent uovervindelige Vanskeligheder at faa nøjagtig Besked om, hvorfor ogsaa dette Spørgsmaal, forsaavidt det overhovedet bør have Plads paa Undersøgelserprogrammet, først bør tages op paa et senere Stadium, naar Systemet med fuldt udlærte Pladskorrespondenter er blevet gennemført.

k. Om Arbejdsløsheden i de forskellige Erhverv bør fuldstændige Oplysninger nærmest søges gennem Fagforeningerne. At dømme efter den Forstaaelse af Arbejdsstatistikens Værdi og den imødekommende Bistand, som under Forsøgsundersøgelserne blev udvist af Fagforeningernes ledende Mænd, kan man vente et værdifuldt Materiale i denne Henseende,

i hvert Fald fra Fagforeningerne i de vigtigere Erhverv. Fra de offentlige Arbejdsanvisningskontorer vil ogsaa vigtige Oplysninger om dette Punkt kunne ventes.*)

1. Om Strejker og Lockouts udarbejdes der jo periodiske Redegørelser i de fleste af de Lande, hvor en ordnet Arbejdsstatistik er bleven indført. Ogsaa for Sveriges Vedkommende vil det være af stor Vigtighed, at en nøjagtig Statistik herom saa snart som muligt bliver indført. Angaaende Maaden, hvorpaa Primæroplysningerne skulle indsamles, skal her erindres om, at det statistiske Møde i Stockholm i Aaret 1897 af Cheferne for de skandinaviske Landes statistiske Bureauer vedtog at udtale som sin Beslutning, at eventuelle statistiske Undersøgelser om Arbejdskonflikter baade i Sverige og i Norge saa vidt muligt burde udføres væsentlig paa samme Maade som i Danmark, nemlig ved Indsamling af Oplysninger ad alle de Veje, som forefindes, men først og fremmest gennem Arbejdsgivernes og Arbejdernes Organisationer, men desuden burde vedkommende statistiske Bureau gennem sine egne Undersøgelser, f. Eks. gennem Dagspressens Meddelelser, Retsprotokoller osv., søge at skaffe sig yderligere Oplysninger om Konflikternes Karakter og Forløb. Med al Anerkendelse af den store Nytte, som en regelmæssig svensk Statistik over Ar-

*) Spørgsmaalet om Oprettelsen af offentlig Arbejdsanvisning ved Statens eller Kommunernes Forsorg staar i Øjeblikket paa Dagsordenen ogsaa i Sverige. I Rigsdagen er der i Aarene 1900 og 1901 stillet forskellige Forslag herom, men uden Resultat. Derimod have Byerne Gøteborg og Helsingborg besluttet sig til at oprette saadanne Kontorer, og i Byerne Stockholm, Malmø, Gefle og Lund er Spørgsmaalet under Overvejelse i Kommunalbestyrelserne.

bejdskonflikter vil kunne drage af de i Danmark indvundne Erfaringer, maa det dog ikke overses, at Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationerne i Sverige langt fra har naaet den Udvikling og faste Organisation som i Danmark. Det vil derfor, i hvert Fald foreløbig, være nødvendigt, at den arbejdsstatistiske Anstalt, for at faa det nødvendige Materiale, saa vidt muligt træder i Forbindelse med de enkelte Arbejdsgivere og Arbejdere, hvilken Forbindelse paa en fyldestgørende Maade vil kunne skaffes til Veje gennem Anstaltens Korrespondenter.

m. Ulykkestilfælde under Arbejdet. Fuldstændige Oplysninger herom synes at være meget vanskelige at faa, og de aarlige Meddelelser, der gives vedrørende denne Sag, dels i den officielle Statistik over Fabriker, Haandværk og Bjærgværksdrift, dels i Arbejdsinspektørens Beretninger, kan ikke anses for at være fuldt tilfredsstillende. De Anmeldelser af Ulykkestilfælde, som skulle afgives til vedkommende Mynigheder, synes ogsaa at indgaa ret ufuldstændigt. Men hvis det, for at komplettere de Oplysninger om Ulykkestilfælde, som foreligge ad andre Veje, og som det bliver den arbejdsstatistiske Anstalts Sag nøje at undersøge, blev paalagt alle Landets Læger at give Indberetning om de af dem behandlede Ulykkestilfælde, vilde det vistnok være muligt at faa en paa omtrent fuldstændige og korrekte Primæropgivelser bygget Ulykkesstatistik. — En detaljeret Statistik over alle sværere Ulykkestilfælde kan derimod for Fremtiden tilvejebringes ved Benyttelsen af det Materiale, som vil komme til at foreligge i Henhold til den svenske Lov om Erstatning for Skade, tilføjet ved Ulykkestilfælde

under Arbejdet, idet der efter denne Lov paahviler Arbejdsgiverne Pligt til at indsende Lægeattest om Dødsarsag eller Ulykkestilfældets Beskaffenhed og den Tilskadekomnes Tilstand.

n. Med Hensyn til de øvrige Emner, som kunne blive Genstand for arbejdsstatistisk Behandling og som ere nævnte i de Rigsdagen forelagte Forslag, f. Eks. Sparekasser, kooperative Foretagender, Foranstaltninger til Fremme af Arbejderklassens materielle, aandelige og moralske Vel, har man i Sverige ment, at de nødvendige Oplysninger bedst kunne tilvejebringes ved Udsendelse af Spørgeskemaer, som udarbejdes efter Samraad med sagkyndige Personer. Ogsaa her ville de foreslaede faste Korrespondenter i de forskellige Dele af Landet kunne gøre stor Nytte som Mellemmænd mellem den arbejdsstatistiske Anstalt og vedkommende Institutioner.

o. Hvad endelig angaar saadanne Oplysninger vedrørende Tilstanden i de forskellige Erhvervsgrene, hvorigennem Lovgivningsmagten kan blive sat i Stand til at bedømme, hvorvidt der tør paabyrdes de Næringsdrivende saadanne Forpligtelser, som ville have en Forøgelse af Produktionsomkostningerne til Følge, uden at dog Muligheden for at kunne bestaa i Konkurrencen alt for meget svækkes eller rent ud tilintetgøres, skal vi tillade os at anføre en Udtalelse i den foran nævnte Betænkning af 1894:

»Med Hensyn til dette Punkt vil der for hver enkelt Erhvervsgren være at oplyse de for Haanden værende Produktionsomkostninger og deres Fordeling paa visse fælles Hovedposter, ligesom ogsaa Afsætningsforholdene for den færdige Vare. Saadanne Under-

søgelse af stort Omfang ere ogsaa blevne foretagne i Amerika. Udfaldet af en saadan Undersøgelse beror naturligvis for en stor Del paa de enkelte Fabrikanters Forstaaelse af den Gavn eller maaske den Skade, som de mene at faa ved at forelægge disse Forhold for Offentligheden, og den deraf følgende større eller mindre Villighed til at give de ønskede Oplysninger. Overhovedet vil Socialstatistiken, i det mindste til en Begyndelse, komme til at kæmpe med store Vanskeligheder i denne Henseende; hertil kommer, at disse Undersøgelser sandsynligvis ville blive forbundne med betydelige Omkostninger. Arbejdet maa formentlig udføres næsten helt og holdent af særlig sagkyndige, og ogsaa til disse maa der stilles meget store Fordringer. For saavidt det tilvejebragte Resultat virkelig skulde vise sig at være til Gavn for Landet, vil Modstanden og Besværlighederne vel nok lidt efter lidt formindskes. Særlige Regler for Udførelsen af dette Arbejde lader sig ikke opstille paa Forhaand.

Til det her anførte kan føjes, at Erfaringerne fra de i Sverige foretagne Undersøgelser over Maskinindustrien tilfulde bekræfter, at Arbejdsgiverne ere lidet tilbøjelige til at give Oplysning om deres Virksomhed. Det er jo rimeligt, at en Arbejdsgivers Tilbøjelighed til at give saadanne detaljerede Oplysninger til en offentlig Myndighed maa være meget ringe, og hans Betæneligheder ere fuldt berettigede, saa længe (saaledes som Tilfældet er i Sverige i Modsætning til visse andre Lande) saadanne Oplysninger betragtes som »offentliga handlingar«, der som saadanne i Udskrift skulle udleveres til den første den bedste, der ønsker det, maaske endog til en Konkurrent. Selv om dette

endnu ikke er sket, kan det dog tænkes, at hvis dette Forhold skal vedvare, de paagældende Oplysninger paa denne Maade kunne blive misbrugte til enkelte Personers Skade. Det synes derfor at være meget magtpaaliggende, for at man ikke, som det er sket, rent ud skal vægre sig ved at give de statistiske Oplysninger eller mulig endog forvandske dem, at det ved Lov fastsættes, at saadanne statistiske Oplysninger ikke skulle betragtes som »offentliga handlingar«, i hvert Fald ikke før efter Forløbet af saa lang Tid, at de ikke længere kunne have aktuel Interesse*). Naar først en saadan Lovbestemmelse blev vedtaget, vilde den værste Hindring for at faa paalidelige Primæropgivelser være borte. Thi i øvrigt turde den Beredvillighed, som fra Arbejdsgivere, Arbejdere og Korporationer er udvist ved de hidtil foretagne Forsøgsundersøgelser, være den bedste Borgen for, at alle vedkommende ville være villige til med Interesse at medvirke til at opnaa et tilfredsstillende Resultat af Undersøgelserne. Man nærer ogsaa i Sverige det Haab, at Offentlighedens Interesse for Arbejdet vil øges i samme Forhold som den foreslaaede Arbejdsstatistik virkelig viser sig — som der udtales i en Rigsdagsskrivelse til Regeringen i Aaret 1893 — upartisk at kunne fremlægge Oplysninger, som ere af Betydning for det sociale Spørgsmaals rette Belysning.

Hvad Arbejdets Centralledelse angaar, er jo Arbejdsstatistiken i de fleste Lande til en Begyndelse bleven betroet til et særligt Kontor under en allerede bestaaende Embedsinstitution, hvorimod man senere,

*) Forslag til en saadan Lovændring er ogsaa af Regeringen bleven forelagt Rigsdagen, men vandt ikke dennes Bifald.

efterhaanden som Omfanget af dets Arbejde udvidedes, de fleste Steder er gaaet over til selvstændige, med dette særlige Formaal oprettede Anstalter.

I det foran omtalte officielle Forslag til Arbejdsstatistikens Ordning (1894) paapegedes det, at Udarbejdelsen af Socialstatistik var forbundet med saa store Vanskeligheder, og at der — særlig i Begyndelsen — maatte frembyde sig saa mange Muligheder med Hensyn til Metode og Behandlingsmaade, at det syntes at være nødvendigt, at Arbejdet allerede fra Begyndelsen af organiseredes under saa vidt muligt frie Former, og det foresloges derfor, at der straks oprettedes et særligt Kontor til Behandlingen af de arbejdsstatistiske Spørgsmaal. Dette Forslag fik imidlertid, som nævnt, ikke Regeringens Tilslutning. Paa den anden Side maa man dog heller ikke se bort fra, at det kan have stor Betydning, at en saa ny Institution, som en arbejdsstatistisk Anstalt er, til en Begyndelse er underlagt et ældre Regeringskontor, hvis Navn er kendt, og hvis Myndighed er respekteret af alle. Overensstemmende hermed er det ogsaa Hensigten, at Arbejdsstatistiken i Sverige, i hvert Fald indtil videre, henlægges under Kommerskollegiet.

I Overensstemmelse med de her anførte Forslag søgte Regeringen i 1902 bevilget et aarligt fast Beløb paa c. 31,000 Kr. Rigsdagen antog dog ikke Forslaget i dets Helhed, idet der blev gjort gældende, at yderligere Erfaring først burde opnaas, men Rigsdagen har for saa vidt imødekommet Regeringens Ønske, som den har bevilget fast Løn til Arbejdsstatistikens Leder og yderligere 15,000 Kr. aarlig til Lønning af de andre Personer, som kræves til Oplysningernes Indsamling

og Bearbejdelse etc. Da den af Regeringen begærede Bevilling paa 31,000 Kr. maa anses for at være det mindst mulige til en fuldstændig Gennemførelse af den udarbejdede Plan til den svenske Arbejdsstatistik's Organisation, er det givet, at den af Rigsdagen bevilgede Sum, ca. 20,000 Kr., nødvendiggør en Begrænsning. Rigsdagens Beslutning er imidlertid af stor Betydning for den svenske Arbejdsstatistik's fremtidige Udvikling, idet det dermed er givet, at der lidt efter lidt maa dannes en fast Organisation, ligesom at de til Opgavens Gennemførelse nødvendige Midler ville blive bevilgede. Det kan derfor ventes, at det til Undersøgelserne bevilgede Beløb, nu 20,000 Kr., i den nærmeste Fremtid vil blive forhøjet, saa at man kan blive i Stand til at gennemføre den lagte Plan. Det bør tilføjes, at alle Udgifter til Lokale og hvad dertil hører, Inventar o. l. samt til Trykning, Porto osv. afholdes af andre Midler end de her nævnte.

Vi skulle til Slut med faa Ord berøre, hvorledes man i Sverige har tænkt sig at tilføre Arbejdsstatistiken Tilgang af den nødvendige Sagkundskab. Da en saadan Sagkundskab paa Grund af de mangeartede Opgaver, som falde ind under en arbejdsstatistisk Anstalt, i hvert Fald ikke kan forefindes inden for selve Kontoret, er det naturligt, at den nye Anstalt behøver Støtte af udenfor staaende Personer med Sagkundskab og Erfaring paa de forskellige Omraader. Paa et tidligere Stadium af de forberedende Arbejder denne Sag vedrørende er der blevet foreslaet Oprettelsen af en Kommission af Sagkyndige, for hvilken Lederen af den socialstatistiske Anstalt kunde forelægge Planen til enhver socialstatistisk Undersøgelse til Overvejelse, hvor-

hos denne Kommission, som kunde supplere sig med dertil egnede Personer, skulde have Beføjelse til for Regeringen at fremsætte Forslag til andre Undersøgelser end de af Lederen foreslaaede. Ihvorvel det maa antages, at Oprettelsen af en saadan permanent Kommission af Sagkyndige vil vise sig at være fornøden, naar den svenske Arbejdsstatistik er kommen til fuld Udvikling, har man dog indtil videre villet indskrænke sig til at følge den Fremgangsmaade, som anvendtes ved Udførelsen af Planen for de hidtil tilvejebragte Forsøgsundersøgelser. Da har man nemlig raadført sig med nogle med Arbejdsforhold særlig fortrolige Mænd for tillige med Arbejdsstatistikens Ledere inden for Kommerskollegiet at udarbejde alle de forberedende Forslag vedrørende Undersøgelserne, ligesom man har givet de komiterede Lejlighed til at raadføre sig med tilkaldte Repræsentanter for Arbejdsgivere og Arbejdere indenfor de forskellige Erhverv.